

Instytut Pamięci Narodowej - Białystok

<https://bialystok.ipn.gov.pl/pl1/aktualnosci/184978,Konferencja-naukowa-Echa-Zbrodni-Katyńskiej-ofiary-kapelani-archiwa-i-pamiec-Wil.html>
20.04.2024, 05:42

Konferencja naukowa „Echa Zbrodni Katyńskiej - ofiary, kapelani, archiwa i pamięć” - Wilno, 24-25 maja 2023 r.

Celem sympozjum było ukazanie wyników najnowszych badań na temat Zbrodni Katyńskiej. Podczas wydarzenia zaprezentowano publikację „Gdy nieme groby przemawiają... Archiwum dr. Jana Zygmunta Robla”. Wydana staraniem Instytutu Pamięci Narodowej publikacja zawiera źródła historyczne wydobyte z katyńskich grobów. Bez odwagi i determinacji grupy krakowskich naukowców, wśród których był dr Jan, duża część dowodów popełnionej przez Sowieców zbrodni ludobójstwa w Katyniu, pozostałaby nieznana.

24 maja 2023 r. w Domu Kultury Polskiej w Wilnie odbyła się konferencja naukowa „Echa Zbrodni Katyńskiej – ofiary, kapelani, archiwa i pamięć”.

Na sympozjum obecny był ambasador Rzeczypospolitej Polskiej w Republice Litewskiej dr Konstanty Radziwiłł oraz zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma, a także dyrektor Instytutu Polskiego w Wilnie Dorota Mamaj. Wydarzenie poprowadził dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku dr Marek Jedynak.

Ofiarami Zbrodni Katyńskiej było niemal 22 tys. polskich obywateli, m.in.: żołnierzy, policjantów, lekarzy, urzędników, którzy zostali zamordowani z nienawiści Sowietów do Polski. Przewodniczący Zarządu Głównego Polskiego Czerwonego Krzyża Kazimierz Skarżyński odnotował: „(...) zapiski znalezione w Katyniu potwierdzają, że duch oficerów nie został złamany, że zostali oni dobrymi Polakami do końca i może dlatego znaleźli wspólną śmierć męczeńską w dołach Katynia”- mówił zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma.

[Wydana staraniem Instytutu Pamięci Narodowej publikacja „Gdy nieme groby przemawiają... Archiwum dr. Jana Zygmunta Robla” zaprezentowana podczas wydarzenia, zawiera materiały z archiwum dr. Jana Zygmunta Robla, tj. m.in. pamiętniki, zapiski, karty pocztowe, listy oraz inne dokumenty wydobyte z bezimiennych grobów w Katyniu w 1943 r. To niezwykle cenne świadectwo zbrodni sowieckiej, popełnionej wiosną 1940 r. na elicie narodu polskiego.](#) Z ekshumacji w Katyniu, która rozpoczęła się wiosną 1943 roku, do Krakowa trafiły koperty z zabezpieczonym podczas tychże prac materiałem. Do kolejnych numerowanych kopert wkładano przede wszystkim to, co mogło pomóc w identyfikacji ofiar. Były to dokumenty, zdjęcia, rysunki, listy i pamiętniki pisane przez Polaków na kilka miesięcy przed masowym mordem, aż do zapisków czynionych jeszcze w

dniu egzekucji.

Poruszono również temat wileńskich wątków Zbrodni Katyńskiej, opowiadając o ofiarach z tego regionu. Skupiono się również na kwestii kapelanów katyńskich, m.in. ks. Zdzisławie Peszkowskim oraz ks. Leonie Musielaku. Pamiętajmy, że w Katyniu - rozumianym szeroko jako wszystkie te miejsca zagłady - ginie też wielokulturowość znana z II Rzeczypospolitej. W Wojsku Polskim posługiwali kapelani katoliccy, prawosławni, grekokatoliccy, ewangeliccy, a także naczelny rabin i naczelny imam. Zarówno duchownych, jak i osoby świeckie łączyło jedno: elementarne poczucie ludzkiej godności i przyzwoitości, za które trzeba było zapłacić najwyższą cenę.

Podczas wydarzenia wyemitowany został również film dokumentalny *Kapelani Golgoty Wschodu* w reż. Bogusławy Stanowskiej-Cichoń, który ukazuje prawdę o dramacie i cierpieniu polskich więźniów wojennych osadzonych w obozach sowieckich w Ostaszku, Kozielsku, Starobielsku. Związek Radziecki nie podpisał Konwencji Genewskiej obejmującej ochroną chorych i rannych żołnierzy w czasie wojny. Uwięzieni oficerowie polscy nie byli jeńcami wojennymi w rozumieniu Sowietów, dlatego ich warunki więzienne były wprost niewyobrażalnie ciężkie. Dokument przypomina misję kapelanów wojskowych, którzy nieśli wsparcie duchowe i pomagali współwięźniom przetrwać najczarniejszy okres ich życia. Poprzez wspomnienia krewnych kapelanów, film przybliży historię powołania i posługi kapłańskiej ofiar Katynia, ukazuje znaczenie ich obecności wśród uwięzionych oficerów Wojska Polskiego.

Organizatorem wydarzenia był Oddział Instytutu Pamięci Narodowej w Białymstoku oraz Lenkijos institutas Vilniuje - Instytut Polski w Wilnie.

Partnerem konferencji był natomiast Dom Kultury Polskiej w Wilnie.

Program konferencji stanowiły następujące punkty:

- prezentacja publikacji Instytutu Pamięci Narodowej pt. *Gdy nieme groby przemawiają... Archiwum dr. Jana Zygmunta Robla* z udziałem współautorów dr hab. prof. UKW Danuty Jastrzębskiej-Golonki, dr Ewy Kowalskiej, Katarzyny Ziębik, dr Ewy Dulnej-Rak oraz prof. dr. hab. Tadeusza Wolszy;
- dr hab. prof. UR Patryk Pleskot (Instytut Pamięci Narodowej / Uniwersytet Rzeszowski), *Portret kapelanów zamordowanych przez NKWD w latach 1939-1940*;
- dr hab. prof. UKW Danuta Jastrzębska-Golonka (Instytut Pamięci Narodowej / Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), *Życie religijne w Kozielsku w świetle pamiątek, notatek i zapisków polskich oficerów z lat 1939-1940*;
- dr hab. Sławomir Kalbarczyk (Instytut Pamięci Narodowej), *Duszpasterstwo i życie*

religijne w Armii Polskiej w ZSRS w latach 1941-1942;

- dr Ewa Dulna-Rak, (Instytut Pamięci Narodowej), *Ślady historii. O wielowymiarowym znaczeniu akt katyńskich opracowanych przez zespół dr. Jana Zygmunta Robla;*
- prof. dr hab. Tadeusz Wolsza (Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej / Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy), *Katyń 1940. Świadkowie i świadectwa;*
- dr hab. Witold Wasilewski (Instytut Pamięci Narodowej), *Ks. Zdzisław Peszkowski w rzeczywistości komunizmu. Konfrontacja, prześladowanie i próba koegzystencji;*
- ks. prof. dr hab. Józef Marecki (Kolegium Instytutu Pamięci Narodowej / Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie), *Księdza Leona Musielaka walka o prawdę historyczną;*
- Ilona Lewandowska („Kurier Wileński”), *Losy rodziny majora Bronisława Hołuba;*
- Waldemar Szełkowski (Wileński Klub Rekonstrukcji Historycznej Garnizon Nowa Wilejka), *Semper Fidelis. Płk Konstanty Drucki-Lubecki – dowódca Wileńskiej Brygady Kawalerii;*
- dr hab. Jarosław Wołkonowski prof. UwB (Uniwersytet w Białymstoku), *Żołnierze polscy z Wileńszczyzny zamordowani przez NKWD;* dr Ewa Kowalska (Instytut Pamięci Narodowej), *Ofiary Zbrodni Katyńskiej związane z ziemią wileńską;*
- Projektacja filmu dokumentalnego pt. *Dulce et decorum est pro Patria mori* w reż. Marty Telakowskiej.

Natomiast 25 maja 2023 r. odbyły się warsztaty o Zbrodni Katyńskiej z młodzieżą Polską na Litwie, które poprowadziła dr hab. Danuta Jastrzębska-Golonka wraz z prof. dr hab. Tadeuszem Wolszą. Wstęp do zajęć stanowiła projekcja filmu dokumentalnego *Kapelani Golgoty Wschodu* w reż. Bogusławy Stanowskiej-Cichoń.